

Ющенко Н. К.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

Янкевич Р. А.

*студент
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

Yushchenko Nadiya

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics, Accounting and Taxation
Donetsk National Technical University*

Yankevych Ruslan

*Master student
Donetsk National Technical University*

ОБ'ЄКТИВНІ ОСНОВИ І ТЕНДЕНЦІЇ ТРУДОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуті соціально-економічні основи трудової міграції українців. З'ясовано, що сучасні виклики суспільного розвитку змушують українця шукати вигідну роботу і кращі умови життя і стимулюють міграційні процеси. Проаналізовано вплив внутрішніх факторів, що заважають реалізувати себе на батьківщині, та зовнішніх перспектив, що надає закордон мігранту, на прийняття рішень про міграцію, на економічну і демографічну ситуацію в країні. Розглянутий вплив трудової міграції на вітчизняний ринок праці. Досліджені головні причини сучасної трудової міграції: низький рівень оплати праці, безробіття, економічна відсталість окремих регіонів, російсько-українська війна, нестабільна політична ситуація та соціальна незахищеність. Виявлений зв'язок між причинами і тенденціями еміграції, розкрита її специфіка на сучасному етапі розвитку країни.

Ключові слова: зовнішня міграція, трудова еміграція, рівень безробіття, працездатне населення, роботодавець.

Вступ та постановка проблеми. У системі економічних відносин країн сучасного світу помітне місце посідає міжнародна міграція населення, оскільки через кордони держав поряд із товарами, послугами, капіталами, кредитами, інвестиціями переміщуються і люди. Але серед усіх об'єктів, переміщуваних із країни в країну, людина, безумовно, найбільш вразливий об'єкт-суб'єкт. Мігранти багато чим ризикують, їх поява в іншій країні може викликати стурбованість інших осіб, навіть тих, хто сам є мігрантом. Мігрантів підстерігає маса небезпек, вони ризикують захворіти або стати об'єктом обману, не знайти гідної роботи. Багато мігрантів повертаються додому розчарованими, не реалізувавши своїх цілей. Але, незважаючи на ці небезпеки, міграція є динамічним процесом із чіткою позитивною динамікою, що свідчить про стійкість і об'єктивність його мотивації.

Міжнародна міграція має і доволі чутливий політичний аспект. На цій проблемі створюють і втрачають політичний капітал «гранди» світової політики. Наприклад, нинішньому американському президенту обіцянка жорсткої боротьби з нелегальною мексиканською міграцією додала певну частку голосів під час першої президентської кампанії. І, навпаки, не останню роль у втраті голосів і електоральної підтримки німецької канцлерки зіграли звинувачення у «неправильній» імміграційній політиці Німеччини і загалом ЄС.

Для України проблема зовнішньої міграції не є новою чи незнайомою. З давніх часів українці «ходили у роботу» в сусідні країни. За радянської доби «залізні завіси» практично спинила ці процеси, але у пострадянський період вони актуалізувалися знов. І постала проблема дослідження масштабів, динаміки, географічних напрямків, наслідків міграції. З цієї теми в країні також «вирує» популізм, оскільки кожна нова-попередня влада,

політичні партії змагаються у звинуваченнях опонентів у «виштовхуванні українців», «геноциді народу» тощо. Тому з'ясування причин і факторів, доведення об'єктивності міжнародного руху робочої сили залишається актуальним завданням, виконання якого може принести і певну практичну користь з погляду формування ефективної міграційної політики держави.

Коронавірусна пандемія і, відповідно, застосовані майже усіма країнами карантинні заходи внесли свої корективи практично в усі аспекти міжнародного міграційного руху працівників. Але не йдеться про «відміну», «скасування» міграції. У міру опанування людством цієї несподіваної і дуже небезпечної біди почнеться і процес відновлення різноманітного руху населення між країнами. Але він може відрізнятись від «докарантинного» і кількісно, і якісно. Перед ученими постане завдання «упізнати» ці зміни, проаналізувати їх, розробити слушні рекомендації державним інституціям, суспільству з оптимізації міграційних потоків у нових умовах.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Вагомий внесок у процес дослідження теорії і практики міграції населення та регулювання міграційних процесів зробили зарубіжні науковці, серед яких слід виділити Д. Массея – розробника мережевої теорії міграції, Дж. Борхаса [1], який досліджує детермінанти прийняття рішень про міграцію та вплив мігрантів на економіку країн-реципієнтів, Дж. Саймона, розробника теорії «технологічного розвитку», який у своїх працях аналізує всі види безповоротної міграції, К. Тейлора – засновника теорії нової економіки трудової міграції, Дж. Холліфілда – дослідника ролі держави у контролі міграційних процесів. Серед вітчизняних учених, що висвітлюють проблеми трудової міграції, доцільно виокремити О. Позняка [2], який досліджує причини та наслідки трудової міграції українців;

О. Малиновську [3] – автора багатьох робіт з вивчення міграційних процесів, А. Гайдуцького, Е. Лібанову [4], К. Шиманську, К. Ніколаєця та інших.

Аналіз останніх публікацій, присвячених розв'язанню досліджуваної проблеми, дає можливість констатувати наявність різних поглядів на причини та наслідки трудової міграції. Водночас у наведених роботах не завжди враховані тенденції та особливості функціонування ринків праці, що провокують міграційні процеси.

Мета роботи полягає у дослідженні причин і факторів трудової еміграції українців та виявленні її специфіки на сучасному етапі розвитку нашої країни. Для досягнення поставленої мети у статті застосовано загальнонаукові методи формальної логіки, зокрема, аналіз і синтез – для з'ясування причин трудової міграції українців крізь призму соціальної і економічної складових частин. У роботі застосовано статистичні методи для аналізу абсолютних показників кількості, показників динаміки та структури трудової міграції в Україні. Завдяки методу системного аналізу виявлено зв'язок між тенденціями та причинами еміграції і зроблено висновок про економічні, соціальні і політичні фактори, під впливом яких українці приймають рішення про пошук роботи за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Усе більше українських громадян виїжджають за межі держави, вбачаючи в цьому надійний спосіб розв'язання багатьох життєвих проблем, передусім соціальних і економічних. Успішний досвід працевлаштування за кордоном родичів, друзів чи знайомих спонукає частину громадян до пошуку роботи за кордоном. Офіційна статистика 2019 року надає кількісні дані про 554 520 вибулих осіб, з яких економічно активне населення становить 446 308 осіб, або 77,48% від загальної кількості вибулих громадян [5]. Масовий від'їзд людей віком до 40 років посилює депопуляцію, загострює проблеми старіння і, відповідно, пенсійного забезпечення, створює проблеми економічного розвитку, викликані нестачею кваліфікованих працівників [4]. За певних умов можливий дефіцит працівників може стати гальмом поступу економіки, а відтік найбільш активних, молодих та освічених осіб – демографічних перетворень в Україні [3].

Нині Україна продукує велику кількість трудових мігрантів серед країн-донорів пострадянського простору. Це дуже тривожний сигнал на тлі високої смертності та низької народжуваності. Так, за даними Держстату, в 2019 році природний приріст населення має від'ємне значення (-272 297 осіб) [5].

Причини трудової міграції населення України можна поділити на економічні та неекономічні. Зупинимо увагу на основних економічних причинах міграції працездатних українців.

По-перше, це низький рівень оплати праці найманих працівників, що підтверджується даними Європейської та Державної служб статистики. Розмір мінімальної заробітної плати в Україні з 01.09.2020 року становить 5000 грн., але якщо конвертувати у валюту Євросоюзу, то це становитиме 152 євро (1 євро – 32,89 грн. за офіційним курсом Національного банку України у вересні). Якщо порівняти з мінімальною заробітною платою країн-членів Євросоюзу, то вона становить у Болгарії 312 євро, Латвії – 430 євро, Польщі – 611 євро, Іспанії – 1050 євро [6]. Наявною є різниця більше ніж у два рази, а в деяких випадках вона досягає 10 разів (Німеччина – 1584 євро). Україна є донором дешевої робочої сили для Європейського Союзу. Тенденція впливу робочої сили з України високими темпами сприяє поглибленню диспропорцій між попитом і пропозицією на ринку праці, а це супроводжується номінальним зростанням заробіт-

них плат та, відповідно, інфляцією разом зі зниженням потенціалу економіки. Для приймаючої країни мігранти збільшують чисельність робочої сили, тому виникає додаткова конкуренція на ринку праці й оплата місцевим робітникам падає. Водночас фірми отримують вигоду, оскільки тепер вони можуть наймати працівників із нижчою заробітною платою, що призводить до здешевлення товарів і послуг [1].

Вагомою причиною виступає непотрібність великої кількості висококваліфікованих працівників для економічної системи України. Нині існує незбалансованість попиту і пропозиції висококваліфікованої робочої сили на ринку праці, а саме надлишок фахівців. Зокрема, існує значний розрив між підготовкою наукових кадрів та їх залученням до роботи у науковій сфері, незважаючи на те, що чисельність докторів та кандидатів наук в Україні зростає, частка тих, хто залучений до ефективної наукової та науково-технічної діяльності, неухильно скорочується. Так, за даними Державної служби статистики, у 2018/2019 роках кількість студентів навчальних закладів I–II рівнів акредитації дорівнювала 199,9 тис. осіб. У закладах освіти III–IV рівнів акредитації у 2018/2019 роках навчалось 1,322 млн осіб. Також слід зазначити, що у 2018 році в Україні з коледжів, технікумів було випущено 55,5 тис. осіб, а з університетів, академій та інститутів – 357,4 тис. Кількість аспірантів станом на кінець 2018 року становила 22,8 тис. осіб, а докторантів – 1,1 тис. [7]. За даними звіту Державного центру зайнятості, у 2019 році було оголошено 927,7 тис. вакансій, тобто половину з цих вакансій мають покрити випускники, проте існують особи, які вже шукають роботу – 799,1 тис. осіб. Внаслідок пошуків роботи люди вибирають трудову міграцію.

Тут також слід відзначити, що багато фахівців, втративши роботу, не поспішають офіційно працевлаштуватися через низький рівень офіційної оплати праці. А роботодавці не поспішають підвищувати заробітну плату, бо конкурс на пристойну посаду дуже високий, а тому стимулювати потенційних співробітників гідною зарплатою роботодавцю не потрібно. Тому фахівці вищої кваліфікації починають шукати роботу за межами України, відбувається трудова міграція «мозків». Україна зазнає значних економічних втрат через навчання, підготовку та неспроможність використання потенціалу висококваліфікованих фахівців. Так, за інформацією Міністерства фінансів, яке проаналізувало роботу закладів освіти по країні, у 2019 році в сільській місцевості видатки на одного учня досягли 32,4 тис. грн., у міській – 19,1 тис. грн. На підготовку одного студента за державним замовленням у закладах вищої освіти у середньому потрібно 44,6 тис. грн. [5]. За експертними оцінками, в Україні витрати на підготовку одного фахівця з вищою освітою становлять близько 20 тис. доларів США, що означає, що кожний висококваліфікований трудовий мігрант збагачує країну свого нового перебування на цю суму. Основними країнами зовнішньої міграції висококваліфікованих кадрів є США, Росія, Німеччина, Ізраїль, Канада та Польща.

Суттєва причина еміграції – безробіття. З часу пандемії кількість зареєстрованих безробітних в органах Державної служби зайнятості становить 401 тис. осіб, що відповідає зростанню на 27% (станом на 16 квітня 2019 року кількість безробітних становила 314,4 тис.) [5]. Проте ця цифра неостаточна, тому що кількість безробітних, які не звернулися до центру зайнятості, оцінюється експертами до 3 млн осіб. Водночас слід навести дані безробіття в Україні і в провідних країнах Євросоюзу (табл. 1) до критичного 2020 року, що свідчать про їх край високий рівень у нашій країні.

Таблиця 1
Рівень безробіття в Україні та країнах ЄС,
2017–2019 рр.

Країни	Рівень безробіття, %		
	2017	2018	2019
Україна	9.9	9.1	8.6
Бельгія	7.1	6.0	5.4
Болгарія	6.2	5.2	4.2
Чехія	2.9	2.2	2.0
Данія	5.8	5.1	5.0
Німеччина	3.8	3.4	3.1
Естонія	5.8	5.4	4.4
Ірландія	6.7	5.8	5.0
Польща	4.9	3.9	3.3

Джерело: складено авторами за [8; 9]

Проблема високого рівня безробіття спонукає трудових мігрантів з України шукати роботу у сусідніх країнах, де цей рівень значно нижчий. Неофіційна статистика свідчить про те, що майже 15% працездатного населення країни в пошуках роботи вирушає за кордон: 6,5 млн українців як гастарбайтери працюють у країнах Європи [10].

Наступна суттєва причина міграції полягає в економічній нерозвиненості окремих регіонів. Україна має велику територію, в якій виділяються регіони, що відрізняються структурою економіки (як приклад, на сході країни домінує промислове виробництво, в Карпатах – туризм, а у великих містах головну роль відіграє сектор послуг тощо), обсягом залучених інвестицій, розвитком бізнесу та легкістю його ведення, обсягом виробленого валового продукту. До трійки найрозвиненіших областей України за часткою валового регіонального продукту у загальному підсумку (%) належать: Дніпропетровська – 10,3; Харківська – 6,6; Київська – 5,6, а до тих областей, які замикають цей рейтинг, належать: Тернопільська – 1,4; Чернівецька та Луганська – 1,0 [5]. Відповідно і безробіття вище там, де рівень валового регіонального продукту нижчий.

Також значний вплив на зростання трудової міграції до Європейського Союзу (ЄС) має адміністративна реформа. Її наслідками є перспектива орієнтації сільського населення «у сферу впливу» економічно потужних територіальних громад. Переважно жителі вмираючих сіл та населених пунктів у пошуках місця роботи вибирали трудову еміграцію. У разі нелегальної роботи в ЄС була можливість уникнути сплати податків в Україні. Перекази зароблених коштів трудовими мігрантами плавно стали значущим фактором стабільності української економіки, що підтверджується даними Міжнародної організації з міграції, Державної служби статистики України, Державної служби зайнятості. Так, українські мігранти, які працювали в Польщі в 2019 році, перерахували кошти, що становили приблизно 5% українського валового внутрішнього продукту. За розрахунками Національного банку України, в 2019 р. надходження коштів від зовнішніх мігрантів становили майже 11,98 млрд дол. США, а прямі іноземні інвестиції в Україну – лише 3,1 млрд дол. США. На цей час експерти вже відзначали вагомий вплив українських мігрантів не лише на економіку нашої держави, а й на економічний розвиток Польщі. На початок 2018 р. приблизно 20% польських підприємств мали у своєму штаті співробітників-українців.

Ще однією важливою причиною, що стимулює еміграцію, є зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення, що вивільняє робочу силу. Так, наприклад, за останні десять років українське автови-

робництво зменшувалося величезними темпами. Згідно з даними Асоціації автовиробників України «УкрАвтопром», у травні 2018 року із заводів України вийшло лише 442 автотранспортних засоби. Ця цифра дев'ятеро менша за обсяги виробництва у травні десятирічної давнини [11]. Зазнало скорочення і вугільне виробництво. Після початку війни на Донбасі у 2014 році близько сотні українських шахт опинилися на окупованих територіях. Нині Україні підконтрольні лише 11 державних вугледобувних підприємств, які об'єднують 33 шахти. За результатами аудиту Рахункової палати, лише дві шахти є прибутковими – «Надія» на Львівщині та «Краснолиманська» на Донеччині. Інші шахти є неприбутковими, незважаючи на вагому державну підтримку [12].

На темпи зовнішньої трудової міграції також вплинула пенсійна реформа в Україні. Багато людей усвідомлюють факт, що рівень пенсійного забезпечення і перспективні умови отримання пенсії не гарантуватимуть належного забезпечення старості. Оцінюючи середню тривалість життя в Україні (72 роки), вік, за якого за новим законодавством будуть надходити пенсійні виплати (65 років), та розмір цих виплат, значна частина українців, яка вже перебуває на роботі за кордоном, починає шукати можливості отримання пенсійних виплат в інших державах.

Повноцінна характеристика української еміграції неможлива без урахування її неекономічних причин, до яких відносяться політичні, національні, релігійні, расові, сімейні та інші проблеми, які зачіпають інтереси і цінності населення і впливають на його поведінку.

Доволі важливим став фактор запровадження безвізового режиму та розширення можливостей для виїзду на роботу, що призвело до значного зростання трудової міграції українців до країн ЄС. Останнім часом добре помітним є підвищення лояльності урядів нових країн-членів ЄС до української трудової міграції, що знаходить свій відгук у стрімкому зростанні квот і кількості виданих дозволів на роботу для українців. У 2018 році найбільше дозволів в ЄС отримали громадяни України (527 тис. людей, з яких майже 78% – у Польщі). В 2017 році 64,7% українців приїхали в ЄС працювати, 11,9% – через сімейні обставини, 6,6% – вчитися [13; 14].

Суттєвою причиною виступає нестабільна політична ситуація. Політичну ситуацію в нашій країні прогнозувати навіть на найближчу перспективу важко. За часів незалежності в Україні жваво змінюються правлячі партії, які, приходячи до влади, змінюють напрям розвитку країни, що не дає змоги сформувати довгострокову стратегію розвитку держави та завершити розпочаті реформи. Це впливає на економічний розвиток України та добробут населення. Також постійно високою є вірогідність зміни політичного режиму в Україні. Тому деякі українці виїжджають за кордон у пошуках стабільності і добробуту.

Актуальною причиною суттєвого посилення внутрішньої і зовнішньої міграції українців вже сьомий рік залишається російсько-українська війна. У цих умовах громадяни стали активніше перетинати кордон та асимілюватися. Багато з цих людей – це висококваліфіковані спеціалісти, яких охоче приймають інші країни. Проте є ті, що мають порівняно невеликий рівень адаптації до кваліфікаційних вимог низки країн Європи, а також певні обмеження щодо прийому на роботу іноземців у деяких галузях виробництва, що зумовлюють залучення українських працівників до виконання низькокваліфікованої роботи. Також тут слід додати, що вихідці з Донбасу, які отримали або отримають правові підстави перебування в країнах ЄС, навряд чи повернуться до України [2]. Вони їдуть не тільки заробити кошти і повернутися додому, а

намагаються врятувати своє життя та родину, залишившись за кордоном.

Висновки. Таким чином, проблема зовнішніх трудових міграцій населення є вельми актуальною для України, яка продовжує залишатися країною-експортером дешевої робочої сили через економічну та політичну ситуацію. Відсутність умов для самореалізації, високий рівень безробіття, прибуткової роботи за кордоном і війна в Україні стимулює українців до трудової міграції.

Скорочення промислового виробництва, зниження рівня і якості життя українців сприяють підвищенню масштабів зовнішньої трудової міграції. Також фактором, який вплинув на цей процес, стала зацікавленість окремих країн Європейського союзу. Це привело до розширення

міграційних квот і спрощення процесу працевлаштування для трудових мігрантів. Неможливість адаптуватися до зростаючих вимог в оснащенні виробничого процесу, зниження зацікавленості роботодавців у спеціалістах певних професій, велика чисельність підготовлених вузами фахівців окремих спеціальностей мотивують українців шукати навіть некваліфікованої роботи за кордоном.

Перспективи для подальших наукових досліджень у межах зазначеної тематики становить виявлення поглиблення причин та наслідків трудової міграції українців, впливу цього процесу на демографічну ситуацію та економіку України. Також важливо дослідити наслідки пандемії COVID-19 щодо поточних обмежень і відновлення у перспективі руху людей між країнами.

Список використаних джерел:

1. Borjas, George. Immigration and the American Worker. *A Review of the Academic Literature*. CIS. April 2013. URL: <https://cis.org/sites/default/files/borjas-economics.pdf> (дата звернення: 25.10.2020).
2. Позняк О. Зовнішня міграція громадян України за роки незалежності. URL: <https://docplayer.net/68283753-Zovnishnya-migraciya-gromadyan-ukrayini-za-roki-nezalezhnosti.html> (дата звернення: 22.10.2020).
3. Малиновська О.А. Трудова міграція громадян України за кордон: виклики та шляхи реагування. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2018. № 3. С. 39–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2018_3_8 (дата звернення: 20.10.2020).
4. Лібанова Е.М. Трудова міграція з України: вплив COVID-19. *Дзеркало тижня. Україна*: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/> (дата звернення: 25.10.2020).
5. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.10.2020).
6. Disparities in minimum wages across the EU. *EUROSTAT*: веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 19.10.2020).
7. В Україні зменшилась кількість вищих навчальних закладів. *Прямий*: веб-сайт. URL: <https://prm.ua> (дата звернення: 17.10.2020).
8. Рівень безробіття в Україні. Індекси. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2020/> (дата звернення: 16.10.2020).
9. Unemployment by sex and age – annual data. *EUROSTAT*. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en (дата звернення: 14.10.2020).
10. Безробіття в Україні. *Maanimo.com*: веб-сайт. URL: <https://maanimo.com/ua> (дата звернення: 14.10.2020).
11. Голубов О. Український автопром: хронологія зникнення. *Made for minds*: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk> (дата звернення: 17.10.2020).
12. Журавльова О. Невпинна деградація вугільної галузі. Чи закриють українські шахти? *Made for minds*: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk> (дата звернення: 16.10.2020).
13. Українці лідирують за кількістю отриманих дозволів на проживання в ЄС. *Інформаційне агентство INEWS*: веб-сайт. URL: <https://1news.com.ua> (дата звернення: 18.10.2020).
14. Migration and migrant population statistics. *EUROSTAT*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (дата звернення: 16.10.2020).

References:

1. Borjas, George. Immigration and the American Worker. *A Review of the Academic Literature*. CIS. April 2013. Available at: <https://cis.org/sites/default/files/borjas-economics.pdf> (accessed 25 October 2020).
2. Poznjak O. Zovnishnja mighracija ghromadjan Ukrajiny za roky nezalezhnosti [External migration of Ukrainian citizens during the years of independence]. Available at: <https://docplayer.net/68283753-Zovnishnya-migraciya-gromadyan-ukrayini-za-roki-nezalezhnosti.html> (accessed 22 October 2020).
3. Malynovsjka O.A. (2018) Trudova mighracija ghromadjan Ukrajiny za kordon: vyklyky ta shljakhy reaghuvannja [Labor migration of Ukrainian nationals abroad: challenges and ways of responding]. *Rynok praci ta zajnjatistj naselejnja* [Labor market and employment] (electronic journal), vol. 3, no. 56, pp. 39–44. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2018_3_8 (accessed 20 October 2020).
4. Libanova E.M. Trudova mighracija z Ukrajiny: vplyv COVID-19 [Labor migration from Ukraine: the impact of COVID-19]. *Dzerkalo tyzhnja. Ukrajina* [Mirror of the week. Ukraine]. Available at: <https://zn.ua/ukr/> (accessed 25 October 2020).
5. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua> (accessed 16 October 2020).
6. Disparities in minimum wages across the EU. *EUROSTAT*. Available at: <https://ec.europa.eu> (accessed 19 October 2020).
7. V Ukrajini zmenshylasj kiljkistj vyshhykh navchalnykh zakladiv [The number of higher education institutions has decreased in Ukraine]. Available at: <https://prm.ua> (accessed 17 October 2020).
8. Rivenj bezrobitnja v Ukrajini [Unemployment rate in Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2020/> (accessed 16 October 2020).
9. Unemployment by sex and age – annual data. *EUROSTAT*. Available at: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en (accessed 14 October 2020).
10. Bezrobitnja v Ukrajini [Unemployment in Ukraine]. Available at: <https://maanimo.com/ua> (accessed 14 October 2020).
11. Gholubov O. Ukrajinsjkyj avtoprom: khronologhija znyknennja [Ukrainian car industry: chronology of disappearance]. Available at: <https://www.dw.com/uk> (accessed 17 October 2020).

12. Zhuravljova O. Nevyynna dehradacija vughilnoji ghaluzi. Chy zakryjutj ukrajinsjki shakhty? [Continuous degradation of the coal industry. Will Ukrainian mines be closed?]. Available at: <https://www.dw.com/uk> (accessed 16 October 2020).
13. Ukrajinci lidyrujutj za kiljkistju otrymanykh dozvoliv na prozhyvannja v JeS [Ukrainians are in the lead in the number of residence permits obtained in the EU]. Available at: <https://1news.com.ua> (accessed 18 October 2020).
14. Migration and migrant population statistics. *EUROSTAT*. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (accessed 16 October 2020).

ОБЪЕКТИВНЫЕ ОСНОВЫ И ТЕНДЕНЦИИ ТРУДОВОЙ ЭМИГРАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЫ

Аннотация. Рассмотрены социально-экономические основы трудовой миграции украинцев. Выяснено, что современные вызовы общественного развития вынуждают украинцев искать выгодную работу и лучшие условия жизни, стимулируют миграционные процессы. Проанализировано влияние внутренних факторов, которые мешают реализовать себя на родине, и внешних перспектив, которые предоставляет заграница, на принятие решений о миграции, на экономическую и демографическую ситуацию в стране. Рассмотрено влияние трудовой миграции на отечественный рынок труда. Исследованы главные причины современной трудовой миграции: низкий уровень оплаты труда, безработица, российско-украинская война, нестабильная политическая ситуация и социальная незащищенность. Выявлена связь между причинами и тенденциями эмиграции, раскрыта ее специфика на современном этапе развития страны.

Ключевые слова: внешняя миграция, трудовая эмиграция, уровень безработицы, трудоспособное население, работодатель.

OBJECTIVE FUNDAMENTALS AND TRENDS OF LABOR EMIGRATION OF MODERN UKRAINE

Summary. International population migration is a very noticeable and dynamic form of international economic relations. Therefore, finding out the causes and factors, proving the objectivity of the international labor movement remains an actual task, the implementation of which can bring some practical benefits in terms of forming an effective migration policy. Quarantine restrictions related to the coronavirus pandemic have significantly restricted human migration. As this problem is mastered, the movement of population between countries will resume. But it may differ from the "pre-quarantine" both quantitatively and qualitatively, and scientists will be faced with the task of "recognizing" these changes, analyze them, develop appropriate recommendations for government institutions, society to optimize migration flows in the new environment. The article considers the main socio-economic causes of labor migration of Ukrainians. It was found that modern challenges of social development force Ukrainians to look for more profitable jobs and better living conditions for themselves and their families and stimulate migration processes. It is known that migration decisions are influenced by internal factors that hinder self-realization at home, and external prospects that give a migrant abroad. The impact of this process on the economic and demographic situation in the country is analyzed. The positive and negative effects of labor migration on the functioning of the domestic labor market are considered. The main causes of labor migration are low wages, unemployment, economic backwardness in some regions, the Russian-Ukrainian war, the unstable political situation and social insecurity. Lack of conditions for self-realization, high unemployment, lucrative work abroad and the war in Ukraine encourage Ukrainians to migrate. Another factor that influenced this process was the interest of some European Union countries. This has led to the expansion of migration quotas and the simplification of the employment process for migrant workers. The method of systematic analysis revealed the connection between the causes and trends of emigration and made a conclusion about the economic, social and political factors under the influence of which Ukrainians decide to look for work abroad.

Key words: external migration, labor emigration, unemployment rate, able-bodied population, employer.